

РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглянуто сучасний стан та перспективи розвитку зеленого бізнесу в Україні. Проаналізовано основні виклики, з якими стикаються підприємці в цій сфері, та запропоновано унікальні бізнес-ідеї, адаптовані до українських реалій. Особлива увага приділена впливу війни на екологічне підприємництво та можливостям для його відновлення в повоєнний період.

Ключові слова: зелений бізнес, екологічне підприємництво, сталий розвиток, Україна, виклики, перспективи.

Abstract

The article examines the current state and prospects for the development of green business in Ukraine. The main challenges faced by entrepreneurs in this field are analyzed, and unique business ideas adapted to Ukrainian realities are proposed. Special attention is given to the impact of the war on ecological entrepreneurship and the opportunities for its recovery in the post-war period.

Keywords: green business, ecological entrepreneurship, sustainable development, Ukraine, challenges, prospects.

Вступ

Зелений бізнес, або екологічне підприємництво, є невід'ємною складовою сталого розвитку, що поєднує економічне зростання з охороною довкілля. Для України, яка має багаті природні ресурси та значний аграрний потенціал, розвиток зеленого бізнесу є особливо актуальним. Однак, на шляху до впровадження екологічно орієнтованих практик існує низка викликів, зокрема застаріла промислова інфраструктура, недостатнє фінансування та вплив військових дій на екосистеми країни [1].

Результати дослідження

Одними з найбільших викликів розвитку зеленого бізнесу в Україні є застаріла промисловість. Українська економіка характеризується високою енергоємністю та вуглецеємністю. У 2018 році енергоємність ВВП України становила близько 180 кг нафтового еквівалента на тисячу доларів за паритетом купівельної спроможності, що значно перевищує показники ЄС [2]. Така ситуація потребує модернізації виробничих потужностей та впровадження енергоефективних технологій.

Розвиток зеленого бізнесу вимагає значних інвестицій. Однак, доступ до фінансових ресурсів для малих та середніх підприємств обмежений. Близько 80% фермерів потребують матеріальної підтримки, кредитів або донорських програм для впровадження екологічних практик [3].

Також, військові дії на території України призвели до значних руйнувань інфраструктури та забруднення довкілля. Це створює додаткові перешкоди для екологічного підприємництва, зокрема через руйнування виробничих потужностей та забруднення земель [4].

Варто відмітити, що органічне сільське господарство має значний потенціал для розвитку органічного землеробства. Станом на 2022 рік, площа сільськогосподарських угідь, зайнятих під органічне виробництво, становила 263 619 га, що складає лише 0,6% від загальної площі господарських земель [3]. Розширення цього сектору може забезпечити екологічно чисту продукцію та сприяти збереженню родючості ґрунтів.

З переваг варто також відмітити наступні аспекти.

Екологічне будівництво: Використання натуральних матеріалів, таких як солома, глина, деревина, для будівництва житлових та комерційних об'єктів набуває популярності. Це не лише зменшує негативний вплив на довкілля, але й сприяє енергоефективності будівель.

Відновлювальна енергетика: Впровадження сонячних панелей, вітрових турбін та інших джерел відновлюваної енергії є перспективним напрямом для України. Це дозволить зменшити залежність від викопних видів палива та покращити енергетичну безпеку країни.

Переробка відходів та рециклінг: Розвиток інфраструктури для збору та переробки відходів може стати прибутковим бізнесом. Наприклад, виробництво паливних брикетів з пресованого листа або переробка використаних шин за допомогою інноваційних технологій.

Зелений туризм: Сільський та екологічний туризм набуває популярності серед міських жителів, які прагнуть відпочити на природі та ознайомитися з традиційною культурою. Розвиток зеленого туризму сприяє економічному зростанню регіонів та збереженню культурної спадщини [3,5].

Варто розглянути ідею виробництва їстівних столових приборів. Альтернатива пластиковим виробам — столові прибори з їстівних матеріалів, які після використання можна спожити або компостувати. Такий підхід зменшує кількість пластикових відходів та пропонує споживачам екологічно чистий продукт [5].

Сонцезахисні жалюзі, що генерують енергію: Інноваційні жалюзі, оснащені сонячними панелями, здатні виробляти електроенергію для побутових потреб, одночасно забезпечуючи захист від сонця.

Мобільні аналізатори для сільського господарства: Пристрої, що дозволяють виявляти токсини у сільськогосподарських культурах безпосередньо на полях, допомагають фермерам контролювати якість продукції та забезпечувати безпеку споживачів [6].

Проведемо SWOT-аналіз розвитку зеленого бізнесу в Україні.

Отже, сильні сторони:

- великий потенціал відновлюваних джерел енергії (сонце, вітер, біомаса);
- зростаюча екологічна свідомість населення;
- наявність державних програм підтримки (гранти, пільгове кредитування);
- можливості для експорту екологічно чистої продукції;
- розвиток IT-сектору, що сприяє інноваціям у сфері зелених технологій.

Слабкі сторони:

- недостатня законодавча стабільність та бюрократичні бар'єри;
- обмежений доступ до фінансування для малого та середнього бізнесу;
- висока вартість впровадження екотехнологій;
- низька поінформованість підприємців про можливості зеленого бізнесу;
- недостатньо розвинена інфраструктура для переробки відходів та відновлюваної енергетики;

Можливості:

- Європейський "зелений курс" та можливість інтеграції в екологічні ініціативи ЄС;
- зростання попиту на екологічно чисті продукти та послуги;
- розвиток міжнародного інвестування у сферу ESG (екологія, соціальна відповідальність, корпоративне управління);
- технологічний прогрес та здешевлення екологічних рішень;
- можливість залучення донорських коштів та грантів на екопроекти;

Загрози:

- економічна нестабільність та військові ризики;
- конкуренція з традиційними бізнесами, що не дотримуються екологічних стандартів;
- зміни у законодавстві, які можуть ускладнити розвиток галузі;
- низький рівень довіри бізнесу до державної підтримки;
- кліматичні зміни, що можуть впливати на врожайність та енергетичний баланс.

Цей аналіз допомагає зрозуміти перспективи розвитку зеленого бізнесу в Україні, а також можливі труднощі, які потрібно подолати для ефективного масштабування.

Висновки

Отже, розвиток зеленого бізнесу в Україні є важливим напрямом, що сприяє економічному зростанню та збереженню довкілля. Попри значні виклики, зокрема застарілу промислову інфраструктуру, обмежений доступ до фінансових ресурсів та наслідки війни, існують перспективні можливості для екологічного підприємництва. Значний потенціал мають такі напрями, як органічне сільське господарство, відновлювана енергетика, екологічне будівництво, переробка відходів, зелений туризм та інноваційні бізнес-ідеї, адаптовані до сучасних реалій. Для їх реалізації необхідна державна підтримка, інвестиції та популяризація сталого розвитку серед населення. Зелений бізнес може стати основою сталого розвитку України, сприяючи енергоефективності, покращенню екологічної ситуації та інтеграції країни у світовий ринок екологічно чистих технологій і продуктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Підсумки органічного 2022 року. Organicinfo.ua. URL: <https://organicinfo.ua/news/organic-results-of-2022/>
2. До і після. Наслідки повномасштабної війни для екології України. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/skhemy-ekolohiya-viyna/32284610.html>
3. Сільське господарство України 2022. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/09/S_gos_22.pdf
4. Вплив війни на довкілля України та актуальна судова практика щодо захисту навколишнього середовища. Верховний Суд України. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/Prezent_Vpluv_viiuu_dovkillya.pdf
5. Сучасні аспекти розвитку органічного сільського господарства в Україні. Економіка та суспільство. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/4460/4399/>
6. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективи. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ahraryy-sektor-ukrayiny-u-2023-rotsi-skladovi-stiykosti-problemy-ta>

Томчук Вероніка Миколаївна – студент групи ЕКО-24б, факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: tomchukveronik@gmail.com.

Кватернюк Сергій Михайлович – д.т.н., професор, професор кафедри екології, хімії та технологій захисту довкілля, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: serg.kvaternuk@gmail.com.

Veronika M. Tomchuk – student, Faculty of Civil Engineering, Civil and Ecological Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: tomchukveronik@gmail.com

Serhii M. Kvaterniuk – Dr. Sc. (Eng.), Professor, Professor of the Department of Ecology, Chemistry and Environmental Protection Technologies, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: serg.kvaternuk@gmail.com.